

PETRI BLESENSIS

OPUSCULA.

DE TRANSFIGURATIONE DOMINI.

Reverendo Patri suo ac domino FRENALDO, Dei A quo sunt omnes sapientiæ et scientiæ thesauri absconditi ¹, in schola evangelicæ disciplinæ nos instruit ad mores, accendit in charitate, erigit in spem et confirmat in fide, suo in primis exemplo nos admonens, secreta nostra illis specialiter committenda, quos certior devotionis affectio nobis ligat. Christus siquidem, quia in ore duorum aut trium testium stat omne verbum ², de duodecim discipulis tres elegit, quibus gloriam transfigurationis suæ secretius aperiret, Petrum, Jacobum et Joannem ³, quorum devotissima charitas sinceræ dilectionis et familiaritatis privilegium merebatur, aliis enim carnalibus, et adhuc carnaliter sapientibus se tantum in forma passibilis carnis exhibebat; istis vero, qui jam in monte contemplationis spem resurrectionis futuræ, et gloriam beatæ expectationis conceperant, veritatem glorificatæ carnis ostendit: talem se carnalibus eorum oculis offerens, qualem eum resurrecturum a mortuis jam spiritualibus oculis cognoscebant. Movet autem plerosque, qualiter in carne passibili et mortali glorificationis veritas potuerit apparere; et si in veritate glorificatio ibi fuerat, qualiter postmodum caro facta semel impassibilis potuerit morti et defectui subjacere. Nunquid Deus naturæ humanæ miseriam omnino deposuit: et, ut stolam gloriæ ad tempus indueret, saccum nostræ captivitatis abiecit ⁴? Absit ut homo, propter assumptionem alicujus honoris et gloriæ, aliquando sit abjectus, qui semel per gratiam est assumptus, semel assumpta a divinitate humanitas, nec divortium passa est, nec accepit libellum repudii, manet sacramentum illius benedicti connubii! Et quos Deus conjunxit, nulla postmodum honoris aut necessitatis occasio separavit.

Magistri Sigerii frequens instantia et vestræ præceptionis auctoritas me compellunt, de transfiguratione Domini aliquid, quod publice auditores ædificet et luceat in commune, conscribere. Verumtamen imperfectum meum sentieas, et me tantæ imparem jussioni, onus mihi impositum libentissime declinarem, nisi me Dominica comminatio terreret: *Maledictus qui abscondit frumenta in populis* ⁷⁷. Ne ergo reputed servus nequam, si talentum mihi creditum vel involvam sudario, vel terræ infodiam ⁷⁸, de exilitate mea ministrabo aliis, sicut parare voluit in dulcedine sua pauperi Deus. Spem enim constitui mihi in eo, qui est spes nostra; in eo qui abscondit a sapientibus et prudentibus, quæ revelat parvulis ⁷⁹; in eo qui Petrum et Andræam, et filios Zebedæi ⁸⁰, Verbi Domini ministros, non de clamositate logicorum, non de urbanitate rhetorum, non de schola Justiniani, sed de simplici ruditate elegit, et tamen per eos operatus est salutem in medio terræ. Loquar ergo, quoniam, *si tacuero, ut verbis Job* ⁸¹ utar, *os meum condemnabit me* ⁸²; loqui enim teneor pacti vinculo, timore Domini, charitate fraterna. Utinam voluntaria oris mei beneplacita faciat Dominus, et fructificem in aliis, qui aut nullum aut rarum fructum facio. In memetipso acuuntur siquidem gladii cotis beneficio, quæ secare non potest. Et cum in canalibus virtus germinandi nativa convalescere non possit, transit tamen ad areolas per canales. Recipiatis igitur unius diei opusculum, nec requiratis in eo Ulpiani leporem, aut Tullii flores; capto siquidem, non lucrum famæ, sed animæ, mihique sufficit, si inter curialium sollicitudinum strepitum præcipitata hujus Opusculi festinatio, non dico laudem, sed veniam mereatur.

Doctor ille, qui docet hominem scientiam, in

quo sunt omnes sapientiæ et scientiæ thesauri absconditi ¹, in schola evangelicæ disciplinæ nos instruit ad mores, accendit in charitate, erigit in spem et confirmat in fide, suo in primis exemplo nos admonens, secreta nostra illis specialiter committenda, quos certior devotionis affectio nobis ligat. Christus siquidem, quia in ore duorum aut trium testium stat omne verbum ², de duodecim discipulis tres elegit, quibus gloriam transfigurationis suæ secretius aperiret, Petrum, Jacobum et Joannem ³, quorum devotissima charitas sinceræ dilectionis et familiaritatis privilegium merebatur, aliis enim carnalibus, et adhuc carnaliter sapientibus se tantum in forma passibilis carnis exhibebat; istis vero, qui jam in monte contemplationis spem resurrectionis futuræ, et gloriam beatæ expectationis conceperant, veritatem glorificatæ carnis ostendit: talem se carnalibus eorum oculis offerens, qualem eum resurrecturum a mortuis jam spiritualibus oculis cognoscebant. Movet autem plerosque, qualiter in carne passibili et mortali glorificationis veritas potuerit apparere; et si in veritate glorificatio ibi fuerat, qualiter postmodum caro facta semel impassibilis potuerit morti et defectui subjacere. Nunquid Deus naturæ humanæ miseriam omnino deposuit: et, ut stolam gloriæ ad tempus indueret, saccum nostræ captivitatis abiecit ⁴? Absit ut homo, propter assumptionem alicujus honoris et gloriæ, aliquando sit abjectus, qui semel per gratiam est assumptus, semel assumpta a divinitate humanitas, nec divortium passa est, nec accepit libellum repudii, manet sacramentum illius benedicti connubii! Et quos Deus conjunxit, nulla postmodum honoris aut necessitatis occasio separavit.

Nemini ergo veniat in stuporem, nec scrupulum-dubitationis importet hæc mutatio dexteræ Excelsi. Qui enim gloria sua divinitatis integra permanente nostræ mortalitatis miseriam in veritate gestabat,

⁷⁷ Prov. 11. ⁷⁸ Luc. 19. ⁷⁹ Luc. 10. ⁸⁰ Matth. 11. ⁸¹ Cap. 16. ⁸² Cap. 9. ¹ Col. 2. ² Matth. 18. ³ Matth. 17. ⁴ Lege S. Thom. 3. p. q. 4, art. 1.

ipse in sua carne mortali veræ immortalitatis gloriam potuit exhibere. Et qui post resurrectionem in corpore glorificato vulnerum cicatrices ostendit, ipse eadem potestate resurrectionis gloriam in carne passibili demonstravit. In ipsa ergo glorificatione remanebat passibilis, qui inter nostræ mortalitatis defectus erat verissime immortalis. Hæc est virga conversa in serpentem, quem cum expavisset Moyses, accepta cauda ejus, conversa est in virgam⁵; quia, cum terribilem divinæ sapientiæ gloria discipuli expavissent, serpens in virgam, id est divina quodammodo species revertitur in humanam. Hac siquidem visione Christus mirabiliter in his tribus discipulis novellæ fidei rudimenta firmavit; qui enim adhuc dubitanter credebant Christum verum esse hominem et verum Deum, nunc id ipsum visibili specie et fide oculata cognoscunt. Illud autem non est sub silentio transiliendum, quod futura corporis glorificatio in hac transfiguratione non totaliter, sed ex parte innotuit. Cum enim glorificatio corporis consistat in quatuor: in claritate, in agilitate, in subtilitate et in immortalitate, hic in solo claritate glorificatus apparuit; futuram vero corporum subtilitatem demonstravit, quando ad discipulos clausis januis intravit⁶. Agilitatem vero, ubi super aquas siccis pedibus ambulavit⁷. *Et resplenduit facies ejus sicut sol, et vestimenta ejus sicut nix⁸*, ostendit in se fulgorem quem justis fuerat collaturus. *Fulgébunt, inquit, justi, sicut sol in regno Patris mei⁹*. Quod equidem fiet, quando *reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ¹⁰*.

Soli mundano comparat evangelista solem justitiæ, quia in operibus naturæ, nulla erat creatura cujus possit esse similitudo expressior ad Christum; qui splendore gloriæ suæ tanto differentius vincit solem et lunam, quanto gloriosius debet Creator excedere creaturam. Si enim thronus Christi soli comparatur, sicut loquitur Pater per Prophetam: *Et thronus ejus sicut sol in conspectu meo¹¹*; quanto splendidior erit sole facies sedentis in throno? Hic est sol, de quo dicitur per prophetam: *Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, nec splendor lunæ illuminabit te; sed Dominus Deus tuus erit tibi in lucem sempiternam¹²*; super omnem pulchritudinem

A et splendorem tuus splendor est, *speciosus forma præ filiis hominum¹³*. Tu es enim, in quem aspicere angeli concupiscunt; qui ante luciferum genitus¹⁴ lucem habitas inaccessibilem¹⁵ in splendoribus sanctorum¹⁶, *splendor et figura substantiæ Patris¹⁷*, et quidam candor vitæ æternæ¹⁸. Ideoque omnia os meum dicent: *Domine, quis similis tui¹⁹? non est similis tui in diis, Domine, et non est secundum opera tua²⁰*. Si ergo Lucifer ille, qui mane oriebatur²¹ non jam Lucifer, sed tenebrifer, gloriæ tuæ similitudinem usurpare præsumit, præcipitetur filius superbæ et cathedra pestilentiæ subvertatur. *Non est enim Deus sicut Dominus, et non est Deus sicut Deus noster²²*. Christus Deus solus, *non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo²³*, altissimus Altissimi Filius sedens non sub pedibus, sed a dextris; merito autem resplendet ut sol, qui *in sole posuit tabernaculum suum²⁴*, nec sine efficacia sacramenti in monte Thabor, qui interpretatur *lumen veniens*, glorificatur; *lumen*, quod præbatur ad revelationem gentium et gloriam plebis Israel²⁵; qui olim illuminabat a montibus æternis; qui hodie *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum²⁶*. Certe si haberent siderea corpora humani gratiam intellectus, nec tamen Christum Deum esse et hominem cognoscerent; erubesceret luna, quod tanto fulgori succumberet, et confunderetur sol, quia lucem ab humano corpore procedentem superare non posset. Et hoc est quod Isaiam in Spiritu sancto legimus prophetasse: *Erubescet, inquit, luna et confundetur sol, cum regnaverit Dominus in Sion, et in conspectu sanctorum suorum glorificatus fuerit²⁷*. Vestimenta Christi fideles ejus sunt, qui et Christum induunt, et induuntur a Christo, sicut Apostolus dicit: *Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis²⁸*. Isti a Christo *per lavacrum regenerationis²⁹* abluti super candorem nivium dealbantur, sicut Propheta dicit: *Lavabis me, et super nivem dealbabor³⁰*. Veruntamen, quia plerumque peccata in baptismo mortua recidivant, et renigrescit in nobis quod fuerat super nivem dealbatum, alia nobis indulgetur ablutio, secunda scilicet post naufragium tabula, id est pœnitentiæ medicina; sed et plerique ablutione ac negligenter utuntur (8), exspectantes

PETRI DE GUSSANVILLA NOTÆ.

(8) Recte Blesensis opusculo *De confessione sacramentali*: « Quod enim non purgaveris in præsentem, in igne purgatorii purgaturus est Deus, sicut ipse per Joel (iii, 21) dicit: *Purgabo, inquit, sanguinem, quem non purgaverunt*. Isaias (iii, 5) quoque: *Et purgabit filios Levi in spiritu judicii et spiritu ardoris*. Christus autem purgationem peccatorum faciens, non in iudicio, sed in desiderio, non in ardore, sed in amore, tria nobis purgatoria misericorditer assignavit, cer-

D dis contritionem, oris confessionem, carnis afflictionem. Negligenter utuntur remedio pœnitentiæ in hac vita qui non curant tantum satisfacere Deo per carnis afflictionem et alia id genus opera, quantum ipsi satisfacere tenentur. » Petrus Lombardus lib. iv *Sentent.*, dist. 20, littera B: « Si enim tanta fuerit cordis contritio, et delicti exprobratio, ut sufficiat ad puniendum peccatum, liberi ab aliis pœnis transeunt ad vitam, etsi inexplata fuerit

⁵ Exod. 4. ⁶ Joan. 20. ⁷ Matth. 14. ⁸ Matth. 17. ⁹ Matth. 13. ¹⁰ Phil. 3. ¹¹ Psal. 88. ¹² Isa. 60. ¹³ Psal. 44. ¹⁴ Psal. 109. ¹⁵ I Tim. 6. ¹⁶ Psal. 109. ¹⁷ Hebr. 1. ¹⁸ Sap. 7. ¹⁹ Psal. 34. ²⁰ Psal. 85. ²¹ Isa. 14. ²² I Reg. 2. ²³ Phil. 2. ²⁴ Psal. 18. ²⁵ Luc. 2. ²⁶ Joan. 1. ²⁷ Isa. 24. ²⁸ Gal. 3. ²⁹ Tit. 3. ³⁰ Psal. 50.

ut quidquid in eis squaloris aut rubiginis confes- A *insensati*²¹ et cæci! si laverit Dominus sordes filiarum
sio non mundavit, igne purgatorio abluatur (9): O *Sion in spiritu iudicii et spiritu ardoris* (10)²². Nonne

PETRI DE GUSSANVILLA NOTÆ.

pœnitentia, quia perfecte pœnituerunt et inge-
muerunt corde. Qui vero non adeo conteruntur
corde et ingemiscunt pro peccato, si ante exple-
tionem pœnitentiæ discesserunt, ignem purgato-
rium sentient, et gravius punientur, quam si hic
expressent pœnitentiam. *Horrendum est enim incidere
in manus Dei viventis* (Hebr. x, 31). Deus enim cum sit
misericors et justus, ex misericordia pœnitenti igno-
scit non reservans peccatum ad pœnam æternam;
ex justitia vero impunitum non dimittit delictum.
Aut enim punit homo, aut Deus. Homo autem puni-
t pœnitendo, Deus autem pœnam exigendo. Et
est pœna interior et exterior. Si ergo interior pœ-
nitudo fuerit tanta, ut sit sufficiens ultio peccati,
Deus, qui hoc novit, ab illo qui taliter pœnitet, ul-
terius pœnam non exigit. Si vero interior pœnitudo
non sufficit in vindictam peccati, nec exterior pœ-
nitentia impletur, Deus qui modos et mensuras
peccatorum et pœnarum novit, addit pœnam suffi-
cientem. Studeat ergo quisque sic delicta corri-
gere, ut post mortem non oporteat pœnam tolerare.
Quædam enim peccata mortalia in pœnitentia fiunt
venialia, non tamen mox sanantur. Sæpe infirmus
moreretur si non medicaretur, non tamen statim
medicatus sanatur. Languet victurus, qui prius erat
moriturus. »

(9) Locus insignis de purgatorio. Certum quidem
est de fide esse purgatorium ex can. Florentino in
decreto de unione, sess. 25; Trident., sess. 25, in
decreto de purgatorio, et professione fidei Catho-
licæ. His adjungenda sunt concilia quibus sancitur
orandum et offerendum esse sacrificium pro fide-
libus defunctis, et universa Ecclesiæ consuetudo, de
qua Augustinus lib. *De cura pro mortuis*, c. 1 :
« In Machabæorum libris legitur oblatum pro mor-
tuis sacrificium. Sed et si nusquam in veteribus
scripturis legeretur, non parva tamen est universæ
Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, auctori-
tas, ubi in precibus sacerdotis, quæ Domino Deo
ad ejus altare funduntur, locum suum habet etiam
commendatio mortuorum. Et serm. 32, *De verbis
apostoli*, c. 2 : « Orationibus vero sanctæ Ecclesiæ,
et sacrificio salutari, et elemosynis, quæ pro eorum
spiritu erogantur, non est dubitandum mortuos
adjuvari, ut cum eis misericordius agatur a Do-
mino, quam eorum peccata meruerunt. Hoc enim a
Patribus traditum universa observat Ecclesia, ut
pro eis, qui in corporis et sanguinis Christi com-
munionem defuncti sunt, cum ad ipsum sacrificium
loco suo commemorantur, oretur, ac pro illis quo-
que id offerri commemoretur. Cum vero eorum
commendandorum causa opera misericordiæ cele-
brantur, quis eis dubitet suffragari, pro quibus
orationes Deo non inaniter allegantur, » etc. Et
Enchiridii c. 109 : « Neque negandum est defun-
ctorum animas pietate suorum viventium relevari,
cum pro illis sacrificium mediatoris offertur, vel
elemosynæ in Ecclesia fiunt. Sed eis hæc prosunt,
qui cum viverent, ut hæc sibi postea prodesse pos-
sent, meruerunt. Est enim quidam vivendi modus
nec tam bonus, ut non requirat ista post mortem,
nec tam malus, ut ei non prosint ista post mortem.
Est vero talis in bono, ut ista non requirat : et est
rursus talis in malo, ut nec his placeat cum ex hac
vita transierit adjuvari. » Et postea : « Cum ergo
sacrificia sive altaris sive quarumcumque elemo-
synam pro baptizatis defunctis omnibus offerun-

tur, pro valde bonis gratiarum actiones sunt : pro
non valde malis propitiationes sunt : pro valde
malis et si nulla sint adjumenta mortuorum, quales-
cunque vivorum consolationes sunt. Quibus autem
prosunt, aut ad hoc prosunt ut sit plena remi-
ssio : aut certe tolerabilior fiat ipsa damna-
tio. »

Quando autem de purgatorio loquens meminit
ignis, usurpat modum loquendi communem apud
Latinos post Augustinum l. xxi *De civ. Dei*,
cap. 10, scribentem : « Quamvis miris, tamen
veris modis etiam spiritus incorporeos posse pœna
corporalis ignis affligi, si spiritus hominum etiam
ipsi profecto incorporei, et nunc poterunt inclu-
di corporalibus membris, et tunc poterunt corporum
suorum vinculis insolubiliter alligari. » Subscribit
Gregorius Magnus lib. iv *Dialog.*, cap. 29. Græci
autem credunt purgatorium esse, neque tamen
credunt in purgatorio animas igne purgari aut tor-
queri, ut constat ex verbis istis privatæ synodi
congregatæ Ferrariæ, die 4 Junii 1458, quæ præ-
fixa sunt sess. 1 concilii Florentini. Græci in fu-
turo tantum opinantur ignem pœnamque animarum
temporaneam, quod scilicet peccatis obnoxiorum
animæ in locum abeant tenebrosos, in locum
mœroris, in quo ad tempus versentur in mœrore
et pœnis, divino lumine privatæ. Purgentur vero,
hoc est, a loco illo obscuro et afflictione liberentur
et absolvantur precibus et sacrificiis sacerdotum,
ac elemosynis, non autem igne. Neque enim Græci
fatentur actionem ignis ut Itali : sed operatur tan-
tum oratio, deprecatio et elemosyna. Est igitur
hæc inter eos differentia : Græci enim pœnam, va-
lorem et pœnæ locum asserunt, sed non per ignem :
Itali vero pœnam purgationemque per ignem :
idem Græci, ut habetur conc. Florent., sess. 25,
interrogati ab Eugenio IV, de purgatorio igne, re-
sponderunt in hæc verba : « De igne vero purga-
torio determinatum sic est : sanctorum animas
perfectam in cælis adeptas esse coronam, quatenus
animæ sunt; peccatorum vero animas perfecte
luere pœnæ. Medias autem esse in loco tormento-
rum, sed sive ignis sit, sive caligo ac turbo, sive
quid aliud non contendimus. » Hinc nulla mentio
ignis in definitione dogmatis de purgatorio.
Scite Bellarminus lib. ii *De purgatorio*, cap. 11 :
« Communis sententia theologorum est verum et
proprium esse ignem, et ejusdem speciei cum no-
stro elementari. Quæ sententia non est quidem de
fide; quis nusquam in Ecclesia definita est : Imo
in conc. Flor. Græci aperte professi fuerant se non
ponere ignem in purgatorio, et tamen in definitione
facta sess. ultima delimitur purgatorium esse, nulla
mentionem ignis habita, tamen est sententia proba-
bilissima. »

Addere potuisset Bellarminus idem etiam defi-
nitum fuisse in conc. Trid., nulla quoque ignis men-
tione habita, atque altum ejusdem silentium esse in
professione fidei.

(10) Brevem dicit cordis contritionem com-
parate ad incendium purgatorii, quæ tamen ab-
solute loquendo brevis esse non debet, sed
diuturna et perseverans, ut homo misericordiam
consequatur, ac ne relabatur in peccata. Ita
enim seipsum explicat auctor noster opusculo ci-
tato : « Putant aliqui sibi sufficere, quod aliquan-

²¹ Gal. 5. ²² Isa. 4.

consultius vobis erat brevi cordis contritione et confessione purgari, quam illud incendium expectare (11), licet non sit æternum quidem, quod omnes dolores vitæ præsentis, omnes angustias nostræ sensualitatis excedit (12)?

Et ecce apparuerunt cum eo Moyses et Elias ²².

PETRI DE GUSSANVILLA NOTÆ.

diu a sua turpitudine destiterunt, atque de primitiis arreptæ continentiæ præsumentes, veteres excessus non recolunt, et quasi spatio temporis evanuerint culpæ, vel earum oblitus sit aut dormiat Deus, putant de omnibus debitis brevi compendio transexisse. » Et postea : « Non sine dolore cordis acerbissimo et anxia cordis afflictione sanantur quæ longo usu inolita, et intimis animarum medullis infixæ sunt; nec horaria et levi contritione redimi possunt, quibus mors æterna debetur. » Et infra : « Propositum itaque pœnitentiæ perseverantia comitetur. » Et adhuc : « Nemo itaque de momentanea contritione vel affluentia lacrymarum præsumat. Sunt enim plerique irreligiosi, aut potius iniquitatum abyssus absorpti, lætantes cum male fecerint, et exultantes in rebus pessimis, quos videmus timore pœnæ aut peccatorum recordatione compungi usque ad lacrymas, mira etiam devotione liquescere in amore Jesu, et ipsum totis medullis animæ brachiis devotæ affectionis amplecti. » Et postea : « Si ergo senseris in te gratiam compunctionis et affluentiam lacrymarum, non tamen ideo te statim arbitreris Domino reconciliatum, nec opinetur servus se esse filium, licet quandoque pascatur pane filiorum. » Et rursum : « Nonne ista compunctio eorum exæcat oculos, et aures cordis obturat, qui credentes se aliquid esse, cum nihil sint, abominabiles criminum maculas sine fructibus pœnitentiæ paucis lacrymis æstimant abluisse. Vera siquidem pœnitentia non in lacrymis momentaneis aut horaria compunctione consistit. » Ac denique : « Vides profecto quam gratum Deo sit sacrificium lacrymarum, et pro omnibus delictis sufficiens holocaustum. Sed quibus? Confitentibus, pœnitentibus, non revertentibus ad vomitum, sed in spiritu humilitatis, et in animo contrito fugientibus ad pia viscera Jesu, et continuantibus dignos pœnitentiæ fructus. »

Busæus sensit Petrum nostrum verbis istis : « Nonne consultius vobis erat brevi cordis contritione et confessione purgari, quam illud incendium expectare? » videri indicare hominem contritum et confessum non teneri satisfacere Deo pro peccatis in hac vita; sed posse impune satisfactionem differre in alteram vitam peragendam in purgatorio. Verum temere opinionem hanc Blesensi ascribit. Enimvero si quod suæ sententiæ haberet fundamentum, hoc unum esset, quia auctor his verbis : « Brevi cordis contritione et confessione purgari, » meminit quidem contritionis et confessionis, et tacuit de satisfactione. At hoc nullius est momenti : Tum quia similiter paulo antea meminerat confessionis, suppresso nomine contritionis : « Ut quidquid in eis squaloris aut rubiginis confessio non mundavit, » etc. Neque tamen recte inferretur contritionem non esse necessariam, eo quod Blesensis hic confessionem recenseat tantum. Tum etiam quia commemorat etiam satisfactionem tanquam necessariam opusculo citato : sive ubi dicit Christum nobis tria purgatoria misericorditer assignasse videlicet, cordis contritionem, oris confessionem, et carnis afflictionem; sive ubi scribit : « Si ergo gravis tibi videatur pœnitentia, cogita quod incomparabiliter gravior est gehenna. Exerceris in lacrymis, vigiliis, jejuniis, disciplinis, nec tibi videatur absurdum si propter pœnitentiam aliquando

(11) Sentit auctor animas in purgatorio cremari ab igne corporeo post Gregorium Magnum loco cit. his verbis : « Teneri autem spiritum per ignem dicimus, ut in tormento ignis, videndo atque sentiendo puniatur. Ignem namque eo ipso patitur quod videt, et quia cremari se aspicit, crematur. Sicque fit ut res corporea incorpoream exurat, dum ex igne visibili ardor ac dolor invisibilis inrahitur, ut per ignem corporeum mens etiam incorporea flamma crucietur, » etc. Quæ quidem doctrina de igne cremante non est certa et indubitata apud theologos omnes. Nam primo quidam ultro fateantur sibi ignem esse modum, quo animæ patiuntur ab igne corporeo in purgatorio. Hugo a S. Victore lib. II *De sacramentis*, par. XVI, c. 3, hanc sibi questionem proponit : « Quomodo animæ sine corporibus a rebus corporalibus pati possunt? » Cui sic respondet : « Ecce dicamus. Nescimus quomodo hoc fieri possit. Nunquid ideo verum non est quod nos nescimus quomodo est? » Et infra : « Hæc tamen omnia quia dictum est, ratione humana investigari non possunt, in his mentem solidamus quæ fides non dubia probat, quod scilicet peccatrices animæ, quæ culpam non correxerunt in hac vita, pœnam habeant post hanc vitam : quæ licet qualiter ab illis sentiatur a nobis non intelligatur, quid interest, cum non ideo minus ab illis sentiatur, quamvis a nobis non intelligatur? » Albertus Magnus in 4, dist. 20, art. 5 : « Qualis sit ignis purgatorii non arbitror quemquam scire, nisi cui Deus revelavit. » Eadem iis denique verbis expressa est sententia Dionysii Carthusiani in 4, distinct. 20, quæst. 1.

Alii putant animas in purgatorio non pati ab igne secundum rem, sed tantum per quandam similitudinem et adaptationem, quia scilicet afflictio spiritualis earum consurgens ex retardata illis visione beatifica, et dolor summus spiritualis per similitudinem et adaptationem dicitur esse ab igne, quia summus dolor sensibilis est secundum rem ab igne, qui est summe activus. Ita Durandus in 4, dist. 44, quæst. 11, § 13.

In eadem sententia fuere ante eum plures alii de quibus S. Bonaventura in 4, dist. 44, art. 3, quæst. 2, et Richardus de Mediavilla eadem dist., art. 38, quæst. 9.

S. Thomas lib. IV *Contra gentes*, cap. 90, explicat pœnam ignis, quam anima separata patitur per alligationem ipsius igni corporeo : « Patimur, inquit, ab igne corporeo substantiæ incorporeæ per modum alligationis ejusdem. » Et infra : « Et hoc ipsum est eis in afflictionem, quod serunt se rebus intimis alligatos in pœnam. Pœna quam patitur substantia nobilior, præcise eo quod sit alligata substantiæ infimæ, non est incendium proprie dictum. » At enim pati per modum alligationis ab igne non est proprie incendi ab igne. Unde Dominicus Soto in 4, dist. 19, quæst. 5, art. 2, ait animas non modo sic pati quasi carcere inclusas, verum et per tristitiam ac si in corporibus urerentur.

Tertio qui pœnam hanc explicuerunt de cruciatu proprie dicto ab igne, hi suam hanc sententiam tanquam probabilem solummodo proposuerunt. Sic Bonaventura, Richardus de Mediavilla, Soto et alii.

(12) Idem habes apud Petrum Cantorem *Verti abbre. c. 116*.

²² Matth. 17.

Cum Christus sit Dominus legis et prophetarum, merito cum eo apparere dicuntur propheta maximus, et nominatissimus legislator ²⁴: uterque inhabitator gloriæ Christi, uterque conscius secretorum Dei, uterque quadragenarius jejunator. Apparet ergo cum eo Elias severissimus, et Moyses mitissimus omnium habitantium in terra. Moyses opprobria et comminationes Judaici populi multoties cum patientia sustinuit, et ad tabernaculum quandoque, ut irruentem populum declinaret, aufugit. Ipse tamen, cum Dominus diceret: *Dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos et deleam eos, faciamque te in gentem magnam*, respondit: *Si dimittere velis, dimitte; sin autem, dele me de libro tuo* ²⁵. Ecce mansuetudo, quæ omnis mansuetudinis modum et exuberantiam benignitatis excedit. Elias e contrario propter nequitiam regis idololatræ, tribus annis et mensibus sex clausit cælum, et beneficium aquæ pluvialis exclusit ²⁶. Quadringentos prophetas Baal

A cum aliis trecentis in torrente Cison occidit ²⁷. Duos quinquagenarios cum centum viris cælestis ignis inmissione consumpsit ²⁸. Ecce manifesta et justa severitas. Apparet ergo cum eo, hinc misericors et mansuetus, hinc severus et justus ²⁹.

Quia cum sit *misericors et miserator Dominus* ³⁰, *justus est et justitias dilexit* ³¹. *Universæ enim viæ Domini misericordia et veritas* ³². Et notandum quod veniunt Moyses de inferis, Elias de cælis, Petrus, Jacobus et Joannes de terris, *ut cui omne genu flexitur cælestium, terrestrium et infernorum* ³³, et testimonium suæ glorificationis perhibeant cælestia, terrestria et inferna. Loquebatur autem, sicut alius evangelista ³⁴ commemorat, de excessu, id est de morte Christi, quæ ideo excessus merito dici potest, quia omne genus humilitatis excedit. Sane credendum est eos loqui cum Christo, quorum intentio, quorum gloria, quorum desiderium est cum Christo, qui non cognoscunt, qui non sapiunt, nis.

PETRI DE GUSSANVILLA NOTÆ.

quando caput doleat, quod sapiens ab ebrietate doluit; si rugiat venter, quem frequens ingluvies suffocavit. Peccati ergo sanies non solum abstergenda, sed abradenda est asperitate doloris. Tunc equidem cum B. Job testa saniem radis, si districtiore pœnitentia sordidas delectationes abstergis. Tum adhuc ubi refellit eos qui se abominabiles criminum maculas sine fructibus pœnitentiæ paucis lacrymis aestimant abluisse: tum denique ubi postulat perseverantiam in fructibus dignis pœnitentiæ. Certe pœnitentes tenentur adimplere pœnitentiam in hac vita, ex præcepto ecclesiastico, Lateran. concan., *Omnis utriusque sexus, etc. Et injunctam pœnitentiam studeat pro viribus adimplere*. Quin et ad illud ipsum teneri vi præcepti divini colligitur manifeste ex conc. Trid., sess. 14, cap. 8, pronuntiante sacerdotibus debere, quantum spiritus et prudentia suggererit, pro qualitate criminum et pœnitentium facultate, salutares et convenientes satisfactiones injungere, atque habere præ oculis ut satisfactio quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam et castigationem. Addit autem concilium: « Nam claves sacerdotum non ad solvendum tantum, sed ad ligandum concessas etiam antiqui Patres credunt et docent. » Sed enim si præceptum est sacerdotibus, ut pro muneris sui ratione quia claves illis datæ sunt ad ligandum, sicut ad solvendum, contentibus pœnitentiam injungant, consequens est præcipi quoque contentibus eam acceptare. Frustra autem acceptare tenerentur, si acceptatam implere vel non implere liceret. Hæc autem veritas confirmatur ex cæteris, quæ eodem capite continentur. Docet synodus Deo satisfactionem a Patribus nostris Christiano populo perpetuo commendatam requiri, quia divine justitiæ ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante baptismum per ignorantiam deliquerint, aliter vero qui semel a peccati et dæmonis servitute liberati, et accepto Spiritus sancti dono, scienter templum Dei violare et Spiritum sanctum contristare non formidaverint. Quomodo aliter si pœnitentes recipiuntur in gratiam a Deo, etiamsi habeant voluntatem non explendi satisfac-

tionem in hac vita, sed differendi eam in alteram vitam peragendam in purgatorio? Docet synodus divinam clementiam decere ne ita nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur, ut occasione accepta, peccata leviora putantes velut injurii et contumeliosi Spiritui sancto in graviora labamur, thesaurizantes nobis iram in die iræ. An non si liceat remittere satisfactionem in alteram vitam pœnitens occasione accepta leviora peccata putando, velut injuriosus et contumeliosus Spiritui sancto prolabetur in graviora peccata sibi thesaurizabit iram in die iræ? Docet synodus quod magnopere a peccato revocant, et quasi freno quodam coercet hæc satisfactoria pœnæ, cautioresque et vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt. Mendentur quoque peccatorum reliquiis, et vitiosos habitus male vivendo comparatos contrariis virtutum actionibus tollunt. Atque tot tantisque adjunctis et remediis sponte se privant, qui detrectant hic pœnitentiam adimplere. Docet synodus securiorem nullam viam in Ecclesia Dei unquam existimatam fuisse ad amovendam imminentem a Domino pœnam quam ut hæc pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent. Ergo differentibus in alteram vitam pœnitentiæ opera placet imminentem a Deo pœnam a se non amovere. Docet synodus quod, dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Jesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, conformes efficiamur, certissimam quoque inde arrham habentes, quod si compatimur et conglorificabimur. Quare renuentibus hic satisfacere curæ non est Christo Jesu conformes effici, nolunt compati et conglorificari. Hæc itaque est eorum conditio, ut plurima paucis concludam: accedunt ad pœnitentiam cum eadem facilitate, cum qua accedent ad baptismum. Sibi ipsis sunt occasio graviora peccata committendi. Frenos rejiciunt quibus a peccato coercerentur. His uti spernunt quibus vigilantiores cautioresque redderentur in futurum. Ac denique pro minimo ipsis est mædri delictorum suorum reliquos, tollere vitiosos habitus, ab imminenti Dei ira fugere, Christo compati, adeoque Christo conglorificari.

²⁴ Num. 12. ²⁵ Exod. 32. ²⁶ III Reg. 17; Jac. 5. ²⁷ Jud. 4. ²⁸ III Reg. 19; IV Reg. 1. ²⁹ Psal. 144.

³⁰ Psal. 10. ³¹ Psal. 24. ³² Phil. II. ³³ Luc. 9.

Christum. *Hæc est, inquit apostolus, vita æterna, A ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum* 44.

Respondens autem Petrus, dixit ad Jesum, etc. 45

Sicut desideria sanctorum cum Christo, et in Christo loquuntur, sic sancti suis desideriis quandoque respondent, putantes quasi verbum esset voti sui exprimens vehementiam, quæ præcessit. Sic Maria Magdalena, dum Christum in sepulcro non invenit, dum anxia sollicitudine circumcurrit; dum in eo quærendo totos affectus expendit: *Si tu sustulisti eum, inquit, dic mihi* 46. *Eum*, dicit, ac si aliquid præcessisset, ad quod pronominis significatio referretur. Sanctæ enim animæ amore Christi, et desiderio patriæ cœlestis accensæ, quodam beato errore desipiunt, sui que prorsus immemores non ad verba quæ præcesserunt, sed ad animi sui cogitata respondent. *Domine, bonum est nos hic esse: si vis, faciamus hic tria tabernacula* 47. Tria tabernacula postulat Petrus fieri Christo, Moysi et Eliæ, sui prorsus immemor, tanquam a corpore peregrinans, et ad supernæ visionis raptus delicias, nullam facit de suo, vel condiscipulorum suorum tabernaculo mentionem: cedebat ei ad votorum plenitudinem divinæ contemplatio majestatis; invenerat enim locum quietis, secretum solitudinis, luminis serenum, habitaculum pacis, *umbraculum ab æstu diei* 48 *et absconsionem a turbine et pluvia* 49. Quid est, Petre, quod facis? Vis ei facere tabernaculum in terris qui habitat in cœlis, qui in terris sic voluit conversari, ut capitis sui reclinatorium non haberet 50? Recolebas, Petre, paradisum, felicitatis antiquæ primitias, creationis humanæ delicias, qualiter primus homo, concivis et socius angelorum stipatus et fulcitus floribus 51, gloria et honore coronatus 52 nihil indigentiae, nihil molestiæ sentiebat, ideoque ex desiderio dicebas ad Dominum: *Domine, bonum est nos hic esse*. Ad hujus gloriam visionis anxius anhelabat Propheta, qui liberos ad cœlum exitus desiderans, vincula carnis, et hujus corporis carcerem lacrymabiliter causabatur, dicens: *Educ, Domine, de carcere animam meam* 53. Paulus etiam in tertio cœlo thesaurum hujus beatæ contemplationis invenerat, ideoque ejusdem desiderii tractus affectione dicebat: *Cupio dissolvi, et esse cum Christo* 54. Et: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus* 55? Huc ascenderat Jacob, ideoque glorians et exultans: *Vidi, inquit, Dominum, et salva facta est anima mea* 56. O felices, qui ad arcem hujus contemplationis meruerunt ascendere! O beata angelorum conditio, qui desideratissimam Christi faciem jugiter intuentur. Ili ad mensam divitis sedent, et pas-

cuntur in deliciis ex adipe frumenti 57. Nos autem, dum in corpore sumus, dum peregrinamur a Domino, non pascimur nisi quodam cortice et fursure sacramenti, apponitur nobis granum cum palea, id est sub fidei velamento veritas, et hoc est quod credimus prophetam præsensisse, cum dixit: *Pulli asinorum qui operantur terram, mistum migma comedent* 58, id est hordeum cum palea. Christus enim nobis ad solatium exspectationis Ecclesiæ sacramenta proponit, ut sustentemur in eis, donec in sanctis suis gloriosus appareat. Tunc transibit spes in rem, imago in veritatem, memoria in præsentiam, tempus in æternitatem, cortex fursureus in farinam: tunc satiabimur gloria vultus ejus. *Satiabor, inquit Propheta, cum apparuerit gloria tua* 59. B Et Apostolus: *Cum autem Christus apparuerit vita nostra, tunc et nos cum ipso apparebimus in gloria* 60.

Adhuc eo loquente ecce nubes lucida obumbravit eos 61. Sicut Apostolus commemorat, *invisibilia Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur a creatura mundi* 62. Unde, et si hæc, quæ in sacra transfiguratione visa sunt, diligenter attendantur, tota Trinitas adfuisse præsentialiter manifestissime cognoscetur. Cum enim Christus sit Deus de Deo, lumen de lumine, merito apparuit in lumine, juxta illud: *Domine, in lumine tuo videbimus lumen* 63. Spiritus vero sanctus in nube, qui olim filios Israel in columna nubis de Ægypto eduxit et eosdem baptizavit in nube et in mari 64; sic Filius resplendet in luce, C Spiritus sanctus obumbrat in nube. Et ut totam Trinitatem adesse non dubites, Pater auditur in voce: *Vox enim de cælo facta est: Ille est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui; qui in Adam mihi displicui, ipsum audite* 65. Hoc est verbum quo olim usus fuit Moyses, dicens: *Prophetam suscitabit Deus de fratribus vestris: ipsum tanquam me audietis. Qui hunc non audierit, exterminabitur de populo suo* 66. Verbum Moysi de Filio confirmatur a Patre, ut Scriptura concordet, et ut intelligant universi, hoc de Christo et non de alio Moysen præsensisse. Quod enim de eo scripsit Moyses, Christus aperit, ubi dicit: *Si crederetis Moysi, crederetis et mihi; de me enim ille scripsit* 67. Bene, *Filius meus*, non adoptionis, sed naturæ; non temporaneus, sed æternus; non aliunde, D sed consubstantialis, dilectus æternaliter, et singulariter prædilectus, de quo per Prophetam: *Ecce puer meus quem elegi, electus meus: complacuit sibi in eo anima mea* 68; merito vocatur dilectus qui præ omnibus est super omnia diligendus. Vere dilectus, de quo sponsa in Canticis: *Ego dilecto meo, et dilectus meus mihi* 69. *Millia millium et centena millia* 70 cum dilecto. Et venio ad dilectum. Non est mirum, si

44 Joan. 17. 45 Matth. 17. 46 Joan. 20. 47 Matth. 17. 48 Isa. 25. 49 Isa. 4. 50 Luc. 9. 51 Cant. 2. 52 Hebr. 2. 53 Psal. 141. 54 Phil. 1. 55 Rom. 7. 56 Gen. 32. 57 Psal. 80. 58 Isa. 30. 59 Psal. 16. 60 Col. 3. 61 Matth. 17. 62 Rom. 1. 63 Psal. 35. 64 Exod. 14; 1 Cor. 10. 65 Matth. 17; Luc. 9. 66 Deut. 18; Act. 2. 67 Joan. 5. 68 Isa. 42; Matth. 12. 69 Cant. 6. 70 Dan. 7.

diligatur a Patre, qui Unigenitus est a Patre. *Diligit Pater Filium* ⁷¹, æternus coæternus, summus æqualem, diligens diligentem. Sicut enim Filius a Patre diligitur, sic et Patrem Christus diligit. Hoc est quod in Evangelio dicitur: *Pater clarificat Filium*; et idem *clarificatur a Filio* ⁷²: ideoque mutuam inter Patrem et Filium clarificationem evangelica recenset historia, ne videretur Filius minor Patre, et ne claritatem suam credatur a se ipso, tanquam inglorius, non habere. Petit Filius clarificari claritate illa quam habuit, antequam mundus fieret. Nimirum non est claritas Filii claritate Patris posterior, qui sicut æqualis est Patri in substantia divinitatis, sic eidem coæternus est in gloria claritatis.

Et ceciderunt discipuli in faciem suam, et timuerunt valde ⁷³. Si Petrus apostolorum princeps, si Jacobus et Joannes, qui erant fortissimæ columnæ Ecclesiæ, non potuerunt sustinere divinæ præsentis majestatem, quid nos, miseri, faciemus in die illa tremendi iudicii, ubi tanta futura est in iudicio æquitas, in iudice severitas, in majestate sublimitas, in ipsa vero facie terribilis et inaudita novitas, ut teste propheta: *Non possit cogitari dies adventus ejus? Et homo est, inquit, et quis stabit ad videndum eum* ⁷⁴? Quid putas fiet, cum ignis ille *consumens* ⁷⁵, iudex scilicet vivorum et mortuorum, veniet in illa suæ divinitatis magnitudine, fortitudine, furore, veritate *contra folium quod vento rapitur*, ostensurus *potentiam suam et stipulam siccam persecuturus* ⁷⁶? Timebunt angeli et archangeli; et quis nos ab æternis timoribus liberabit? Turbor ergo a pusillanimitate spiritus et tempestate. Timeo ab ira potentis, a facie furoris, a fragore mundi, a conflagratione elementorum, a voce archangeli, a verbo aspero, a ventre inferi, a rugientibus præparatis ad escam. Ne recorderis, Domine, iniquitatum mearum, nec appendas in *statera peccata mea, quibus iram merui* ⁷⁷. *Si iniquitates observaveris, Domine, Domine, quis sustinebit* ⁷⁸? Quis, inquam, sustinebit calores ignium, algores nivium, pressuras catenarum prementium, stringentium, urentium et non consummentium? *ubi sunt misericordiæ tuæ antiquæ, Domine* ⁷⁹? certe iniquitates meas considerans, et recogitans annos meos in amaritudine animæ meæ, in desperationis foveam incidissem, nisi iudex ille terribilis proprium haberet misereri semper et parcere. Scio enim quia non abscondet misericordiam suam in æternum, nec obliviscetur misereri Deus, sed iratus misericordiæ recordabitur. Miserebitur hominum Filius hominis. Cumque exarserit in brevi ira ejus, sicut ad perditos erit terribilis, sic erit in se sperantibus mansuetus. Liberabit ergo ab auditione mala timentes se, et erit misericordia ejus in sanctos ejus, et respectus ejus in electos illius. Ad

A significantiam hujus rei, Christus post terribilem visionem ad discipulos benignius consolator accedit et dicit: *Surgite et nolite timere. Levantes autem oculos suos neminem viderunt, nisi Jesum solum* ⁸⁰. Ab oculis apostolorum evanuerunt Moyses et Elias, et non viderunt, nisi solum Jesum, quia, evacuato velamine in legis figuris et prophetarum, in præmissis apparuit gratia evangelicæ veritatis. In eo autem quod dicitur, *levantes*, notandum est quod quanto quis altius oculos suæ considerationis attollit, tanto minus de natura divinæ essentiæ comprehendit. *Accedit enim homo ad cor altum, et exaltabitur Deus* ⁸¹. Ideoque David non ambulabat in magnis et in mirabilibus super se, sed humiliter sentiebat ⁸². Ideoque Paulus, ne scrutator majestatis opprimeretur a gloria, cum Sapiens dicat: *Altiora te ne quæsieris, et fortiora te ne scrutatus fueris* ⁸³, proponebat se nihil aliud scire, nisi Christum Jesum, et hunc crucifixum ⁸⁴. Noluit enim secreta cœlestia occultari. Unde ad tertium cœlum raptus, se vidisse testatur *quæ non licet homini loqui* ⁸⁵. Hinc est quod Moyses a secreto Dei exiens faciem velat ⁸⁶.

Et Jesus descendit illis de monte præcepit dicens: Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat ⁸⁷. Non est enim sanctum Dei dandum canibus, neque margaritæ spargendæ sunt porcis ⁸⁸: quod quidem fieret, si ante fidei nostræ confirmationem, quam Christi resurrectio roboravit, aut minus consulte, aut minus tempestive Christi publicarentur arcaua. Ex ipsa namque publicatione vilescerent, atque novellas plantationes fidei, et nascentis Ecclesiæ primitias impedirent, si gloriam Christi, quam viderant, prædicarent, quem in proximo visuri erant vilem et abjectum, et turpiter in cruce pendentem, ac auctoritati suæ prædicationis plurimum detraherent, et infirmis scandalum generarent. Hujus ergo gloriosæ memoriam visionis, fratres charissimi, devotissimo celebremus affectu. Si enim dies illa cum veneratione recolitur, in qua Christus descendens a dextris Dei Patris nobis apparuit inglorius et infirmus, credendum est diem illum cum honore et reverentia recollendum, in quo Christus in hac infirmitate nostra nobis apparuit gloriosus. Hæc est enim dies in qua discipuli Christum quasi Unigenitum a Patre, quasi regem in decore suo conspiciunt. Cæterum, cum diversæ sint species visionum, ista præferenda est universis. Cum enim quædam fuerint ante gratiam, quædam sub gratia, ista est in gloria. Cum quædam fuerit in nocte, quædam in die, ista est in luce: *Vidi, dicit Ezechiel, in visione noctis* ⁸⁹. Paulus ad tertium cœlum raptus; *nox, inquit, præcessit, dies appropinquavit* ⁹⁰. Ecce visio noctis, ecce visio diei. In hac ergo visione præsentis, futuræ certitudo resurrectionis ex-

⁷¹ Joan. 5. ⁷² Joan. 17. ⁷³ Matth. 17. ⁷⁴ Mal. 3. ⁷⁵ Hebr. 12. ⁷⁶ Job. 13. ⁷⁷ Dan. 6. ⁷⁸ Psal. 129. ⁷⁹ Psal. 88. ⁸⁰ Matth. 17. ⁸¹ Psal. 63. ⁸² Prov. 25. ⁸³ Eccli. 3. ⁸⁴ I Cor. 2. ⁸⁵ II Cor. 12. ⁸⁶ Exod. 34. ⁸⁷ Matth. 17. ⁸⁸ Matth. 7. ⁸⁹ Dan. 7. ⁹⁰ Rom. 13.

primitur. In hac nobis pignus et arrha proponitur A misericorditer præparare et præstare dignetur, illius beatissimæ visionis, in qua est dies sine nocte, qui cum Patre et Spiritu sancto regnat et dominatur sine labore requies et gloria sine fine, quam nobis Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

DE CONVERSIONE S. PAULI.

Recolenda est cum exultatione beati Pauli conversio, fratres charissimi. Si enim gaudium est angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente ⁹¹, et nos ei propensiore lætitia congratulari oportet in quo habemus doctrinæ speculum, pœnitentiæ formam, conversionis et conversationis exemplum : qui cum esset vas blasphemæ, vas contumeliæ et iræ, factus est vas honoris, vas electionis et gratiæ. *Blasphemus*, inquit, *sui, sed misericordiam consecutus sum* ⁹². De lupo enim factus est agnus, de inimico domesticus, de persecutore filius, de tortore doctor, de perversore discipulus, de impugnatore defensor, de infidelissimo sanctissimus fidei prædicator. Vere magna et inenarrabilia sunt opera Dei ⁹³, et miserationes ejus super omnia opera ejus ⁹⁴. Saulus enim adhuc spirans minarum et cædis in discipulos Domini, a Christo in discipulum adoptatur ⁹⁵, et qui ad subversionem Ecclesiæ effrenata crudelitate spiritus anhelabat, firmissima Ecclesiæ columna stabilitur. Pater namque misericordiarum *flagellat omnem filium quem recipit* ⁹⁶. Saulum flagellat, ut eum recipiat, excæcat ut illuminet, prosternit ut erigat, affligit ut sanet, debilitat ut confirmet. Saulus siquidem literas crudelissimæ legationis acceperat, ut si quos inveniret hujus viæ viros ac mulieres, perduceret in Hierusalem. Veruntamen justus iudex, qui humiliat omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, qui non permittit suos tentari ultra id quod possunt, sed facit etiam cum tentatione proventum, ut possint sustinere ⁹⁷, iudicabit pro mansuetis terræ ⁹⁸ et salvos faciet p. v. ca.

Cum ergo iter faceret Saulus, contigit ut appropinquaret Damasco, et subito circumfulsit eum lux de cælo ⁹⁹. Lux enim circumfulget exterius, ei qui interioribus ignorantiae tenebris obducebatur. Et cadens in terram vocem audivit ¹⁰⁰, quam dum in via peccatorum staret, audire non meruit. Non sufficit lux ad fidem et ideo auditus vocis adjungitur :

Fides enim ex auditu; auditus autem per verbum Dei ¹. *Saule, Saule, quid me persequeris?* Qui in Evangelio ait : *Quandiu uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis* ², injuriam suorum suam reputat. Nec in his verbis se morti aut persecutioni fateatur obnoxium, cum sit immortalis et impassibilis, sed exprimitur affectio charitatis erga discipulos, quos cum prius dilexisset, in finem dilexit eos. Idem confirmatur Petri facto, qui cum Roma fugiens Salvatorem sibi occurrentem interrogasset : *Domine, quo vadis?* ³ audivit : *Vado Romam iterum crucifigi* (13). ⁴ Ubi exprimitur Christum quodammodo in eo crucifigendum, quem sibi adoptavit in membrum. Membris itaque suis compatiens Saulo in discipulos ejus debacchanti Christus irascitur; sed quia semper proprium habet misereri et parcere, iratus misericordiæ recordatur ⁵. Unde et eum furiosum quasi retinet, ne in æternæ mortis præcipitium devolvatur, et recalcitrantem contra stimulum cohibet, ne pungatur.

Durum est, inquit, tibi contra stimulum calcitrare. Et illis : Quis es, Domine? Ego, inquit, sum Jesus Nazarenus quem tu persequeris ⁶. Poterat expressisse quis esset, majestaticis et terribilibus verbis, ut diceret : *Ego sum Deus ultionum Dominus* ⁷, *qui respicio terram, et facio eam tremere : tango montes et fumigant* ⁸, sed cum levitate respondet, ut excitet ad spem et invitet ad fidem : *Domine*, subdit Saulus, *quid me vis facere* ⁹. Ad vocem divinæ animadversionis in persecutore humiliatur elatio, decrudescit in Saulo severitas, et effrenata rabies mansuescit in gratiam : succiditur oleaster, ut oliva fructifera plantetur in domo Domini, lupus mutatur in ovem, rhamnus in vitem, herodius in columbam, sicarius in apostolum, blasphemus in sanctum, Saulus in Paulum; qui in Saulo mutat vitam, mutat et nomen, juxta verbum Isaïæ ¹⁰ : *Et vocabit servos suos nomine alio*. Vere conversio et mutatio hæc *destræ Excelsi* est ¹¹. In

PETRI DE GUSSANVILLA NOTÆ.

(13) « Idem factum semel atque iterum narrat Innocentius papa III, nostri Blesensis fere æqualis, in sermonibus suis. Deinde B. Gregorius in IV psalium pœnitent. Hesychius De excidio Hierosol., libro III. S. Ambrosius in Auzentium, de tradendis

basilicis. S. Athanasius in libro De fuga sua. Linus in Histor. de morte apostolorum Petri et Pauli. Lege Onuphrium Panvinium De septem Urbis ecclesiis, et Casarem Baron. tom. I Annal Eccles.

⁹¹ Luc. 15. ⁹² I Tim. 1. ⁹³ Psal. 110. ⁹⁴ Psal. 144. ⁹⁵ Act. 9. ⁹⁶ Hebr. 12. ⁹⁷ I Cor. 10. ⁹⁸ Isr. 11. ⁹⁹ Act. 9. ¹⁰⁰ Ibid. ¹ Rom 10; Act. 9. ² Matth. 25. ³ Iob. 3. ⁴ Act. 9. ⁵ Psal. 93. ⁶ Psal. 103. ⁷ Act. 9. ⁸ Cap. 65. ⁹ Psal. 76.